

O FAS DLA OPIEKUNÓW I NAUCZYCIELI

Płodowy zespół alkoholowy (FAS) pojawia się jako skutek picia alkoholu przez ciężarną kobietę na jakimkolwiek etapie ciąży. Następstwa działania alkoholu na rozwijający się płód są widoczne zaraz po urodzeniu. Są to nieprawidłowości w zakresie rozwoju fizycznego i umysłowego, jednak co ważne – upośledzenie umysłowe nie jest cechą charakterystyczną FAS. Z czasem te objawy prowadzą do zaburzeń zachowania dziecka. Dziecko nie musi wykazywać wszystkich przedstawionych objawów.

Trzeba zwrócić uwagę, jeśli noworodek:

1. ma charakterystyczne rysy twarzy
  - twarz dość płaska, szeroka
  - nos - mały, zadarty, z szeroką nasadą
  - oczy - niewielkie, szeroko rozstawione, z opadającymi powiekami i charakterystyczną fałdką w kącikach
  - podbródek i broda niewielkie
  - wąska górna warga
  - odległość między nozdrzami a górną wargą wyraźnie dłuższa
  - uszy nisko osadzone, zniekształcona małżowina
2. ma niską wagę urodzeniową i z trudem przybiera na wadze
3. jest nadwrażliwy na bodźce (np. światło znacznie zaburza jego sen)
4. jest pobudzony
5. potrzebuje więcej czasu, by zgromadzić informacje i zareagować na bodziec (np. zwrócić wzrok w kierunku grzechotki)

6. ma trudności z jedzeniem
7. może mieć zbyt duże lub zbyt małe napięcie mięśniowe

Niska waga urodzeniowa i małe wymiary ciała pozostają u większości dzieci cechą charakterystyczną na całe życie.

Z czym dziecko zмага się na co dzień?

1. Uwaga i pamięć
  - dziecko ma kłopoty z pamięcią, uczeniem się, jest rozproszone;
  - zaczyna później niż rówieśnicy mówić, a z czasem ma kłopoty z rozumieniem słów i gramatyki, mimo obszerności i „kwiecistości” wypowiedzi, które maskują braki w zakresie rozumienia mowy innych i czytanego tekstu;
  - niewłaściwie rozmieszcza litery i słowa podczas pisania, trudno mu utrzymać taką samą wielkość liter i umieścić pismo między dwoma liniami;
  - ma trudności z rozumieniem pojęć abstrakcyjnych (matematyka, czas, pieniądze);
  - dla utrzymania koncentracji potrzebuje ruchu;
  - ma trudności w dostrzeganiu różnic między dwoma podobnymi obiektami;
  - ma trudności w dokańczaniu rozpoczętych czynności;
  - potrzebuje nieustannego przypominania i instrukcji odnośnie tego co ma robić, mimo że są to czynności codziennie powtarzane np. mycie zębów czy konieczność pójścia do łazienki
  - wykazuje zaburzone przyswajanie treści werbalnych i kłopoty z pamięcią słuchową, co jest powodem kłopotów z wypełnianiem poleceń;

- zaburzone przyswajanie bodźców słuchowych np. rozumienie potocznej mowy, wychwytywanie subtelnych różnic w dźwiękach, kłopoty ze słyszeniem przy dodatkowym hałasie;
- wykazuje słabą zdolność do przywoływania informacji;
- ma trudności z uwewnętrznieniem mowy, często myśli głośno;
- nie umie wyciągać wniosków, przewidywać konsekwencji zachowań;

2. Koordynacja psychoruchowa

- dziecko wykazuje niepewność przy przenoszeniu przedmiotów;
- ma zmniejszoną wrażliwość na dotyk oraz słabą świadomość własnego ciała;
- szybko się męczy;
- jest niezdarny ruchowo: jego ruchy są kanciaste, bywa, że dziecko chodzi „głośno tupiąc lub szurając”;
- unika podejmowania wysiłków i prac wymagających precyzyjnego wykonania;
- nie jest w stanie wykonywać prostych czynności czy określić, gdzie znajdują się jego części ciała bez własnej kontroli wzrokowej;
- przejawia nieświadomość tego, co się dzieje wokół, niezrozumienie sytuacji;
- potrafi kiwać się, siedzieć beczynn timer czy stać przez długi czas
- wykonuje tiki lub grymasy twarzy;
- może pojawić się problem z bezkolizyjnym poruszaniem się po pokoju, trudność w chwytaniu i utrzymaniu przedmiotów;

3. Emocje

- dziecko jest impulsywne;
- wykazuje labilność uczuciową;
- nieumiejętnie rozpoznaje uczuci u siebie i innych, wykazuje brak empatii, trudności w rozumieniu intencji;
- pojawiają się zaburzenia przywiązania;

4. Metabolizm

Problemy metaboliczne mogą być związane z alergiami pokarmowymi, niskim poziomem cukru we krwi, obecnością pasożytów lub metali ciężkich w organizmie, niskim poziomem kwasów tłuszczowych czy też odwodnieniem związanym ze zbyt małym spożyciem wody.

Najczęstszym problemem jest jednak niedocukrzenie, bezpośrednio wpływające na zachowanie dziecka. Już po obudzeniu dziecko jest poirytowane i pobudzone, nieco uspokajając się po zjedzeniu śniadania. Dzieje się tak dlatego, iż niedocukrzenie powoduje uwalnianie się adrenaliny, co prowadzi do zachowań agresywnych, drażliwości, wybuchowości, złośliwości i wyraźnego pobudzenia. Z kolei niedocukrzenie może wystąpić przy nieregularnym odżywianiu się dziecka albo spożywaniu pokarmów zawierających duże ilości cukru. Leczenie zatem jest proste: regularne posiłki oraz wyeliminowanie z diety dziecka słodczy i napojów gazowanych.

Wymagania otoczenia

Dzieci z FAS nie otrzymują dodatkowej pomocy ze strony szkoły, bowiem są traktowane jako zdrowe dzieci stwarzające kłopoty, a nie jako dzieci z zaburzeniami rozwojowymi. Społeczne i rodzinne oczekiwania przekraczają faktyczne możliwości dzieci z płodowym zespołem alkoholowym. Dzieci z FAS obciążane są często zadaniami zbyt trudnymi, uzyskują słabe wyniki w nauce, co mocno wpływa na ich ocenę w domu i szkole. Małe postępy szkolne pogarszają ich samoocenę, mogą prowadzić do spadku nastroju i innych objawów depresji, zachowań agresywnych. Dzieci z FAS mają problemy w funkcjonowaniu w grupie, stając się często ofiarami żartów, odtrącenia i manipulacji, bowiem są postrzegane jako naiwne, niedojrzałe, łatwo ulegające sugestiom innych.

Bibliografia:

1. Klecka M., FAScynujące dzieci
2. Materiały PARPA - Polskiej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
3. Materiały Fundacji „Daj Szansę” opracowane przez lek. med. Krzysztofa Liszcza